

նախանձաւորները դարձած էին: Աստուծոյ սէրը կրակի մը նման կ'ուռէր գիրենք:

Ինչպիսի՞ աստուածապաշտներ ենք մենք: Մեր մէջ ընկող նախանձը չա՞ր է թէ ոչ աստուծային է: Արդար, ճշմարիտ եւ հոգեւորական անձերէ կ'ակնկալուի աստուծային նախանձ ունենալ հանդէպ ընտանիքի, սիրելիներու, հայրենիքի եւ կրօնական համոզումներու:

Դժբախտաբար այսօր եւս շատ է թիւը այնպիսի մարդոց՝ որոնք «ապուրի» մը փոխարէն իրենց Աստուծոյ, աւանդութիւնները եւ ազգային գանձերը վաճառ քի կը դնեն: Վա՛յ այդպիսի մարդոց:

Ո՛վ մարդ, մէջդ աստուծային նախանձ ունեցիր եւ պահէ դարերէն քեզի հասած Աստուծոյ ու աւանդութիւնները:

ԿԱՐԷՆ Ա. ՔԶՆՅ. ԿՏԱՆԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾ ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՌԱՔԵՑ ԻՐ ՄԻԱԾԻՆ ՈՐԴԻՆ ՀՐԵԱՅ ԱԶԳԻ ԾՈՑԷՆ

Աստուած երբ խոստացաւ Աբրահամի որ անոր երանգէն պիտի գայ աշխարհի Փրկիչը, Աբրահամ ոչ թագաւոր մըն էր, ոչ պետութիւն մը ունէր եւ ոչ ալ ճանչցուած իմաստասէր մըն էր, այլ պարզ պանդուխտ խաշնարած մը:

Աբրահամի ժամանակակից էին շատեր ինչպէս քահանայական թագաւոր Համուրայի՝ կրօնա-պատմագէտ եւ օրէնսդիր: Մէլիսեղեկ՝ քահանայական թագաւորն էր Երուսաղէմ քաղաքին ու նաեւ Միաստուածեան հաւատքի, որ նաեւ օրհնեց Աբրահամը: Կային նաեւ քաղաքակրթութեան ազգութիւններ, գիր գրականութիւն ունեցող պետութիւններ, օրինակ՝ Բաբելոն, Եգիպտոս, Չինաստան, Հնդկաստան եւլն:

Աստուած ինչո՞ւ ընտրեց Աբրահամը եւ պտուիքեց անոր որ թողու իր հօրեանական տունը, ազգատոհմը, քաղաքակրթութեան Ուր քաղաքը ու թափառի որպէս պանդուխտ առանց գիտնալու թէ ո՞ւր կ'երթայ:

Աստուծոյ կանչը, մարդ արարածին, ընդհանրապէս եղած է դէպի անձանօրը, ո՛չ թէ զինք փորձելու համար,

այլ դաստիարակելու զայն (քարձրագոյն կարգի) ձեւաւորելու, մարդուն զգացնելու, որ անոր միակ՝ ապաւէնը ո՛չ իր հարստութիւնն է եւ ո՛չ ալ իր հնարամտութիւնը, այլ վստահութիւնը աստուծային ամենագէտ ներկայութեան: Սոյն պատճառաւ, Յիսուս՝ Մարդեղեալ Աստուածորդին ըսաւ հարուստ իշխանին. «Վաճառէ՛ ամէն ունեցածդ ու Ի՛մ ետեւէս եկուր»: Ե՛ս պիտի ըլլամ քու ապաւէնդ եւ յոյսդ, որովհետեւ «Ես եմ ձանապարհը եւ ձշմարտութիւնը եւ Կեանքը» -- Յով. ԺԴ. 6:

Աստուած է Բացարձակը, Իր Խօսքը քուէի չի դրուիր, ոչ ալ մեծամասնութեան կողմէ կը փաստարկուի կամ կ'ընդունուի:

Մովսէս մարգարէէն առաջ կար աշխարհակալ պետութիւն մը՝ Եգիպտոսի մէջ որուն թագաւորը Ախմաթօն ջանաց Միաստուածութիւն ներմուծել իր հպատակներուն ու ձախողեցաւ: Ինք մեռաւ, իր Միաստուածութեան գաղափարը ջնջուեցաւ ու նոյնիսկ իր անունը ջանացին պատմութեան մէջէն ջնջել:

Աշխարհ ունեցաւ բազմաստուածեան զանազան հաւատալիքներ, որոնց կողմէն ծնունդ առին անձնանուէր իմաստասէրներ, հռչակաւոր հոգեւոր պերճախօսներ, բուարանագէտներ, պատմագէտներ եւ աշխարհակալ կայսրութիւններ: Վերոյիշեալ հօգորները կրնային մէկ հրամանով Միաստուածեան կրօնի դարձնել համաշխարհի մարդկութիւնը:

Պուտա զանազանեց չարն ու բարին. բայց թէ՛ Սոկրատի, թէ՛ Մովսէսի եւ թէ Պուտայի կը պակսի բացարձակ ոգեկանութիւնը, որով համակուած է խօսքը Յիսուսի, որ գործ է միանգամայն: Հնդկաստան ունեցաւ ճգնաւորները: Զինաստան՝ ընտանի իմաստունները եւ բարոյագէտները: Յունաստան՝ իմաստասէրները, որոնք յօդինեցին ներդաշնակ սիստեմներ: Աշխարհահռչակ Արիստոտել հաւասարեցուց աստուածաստեղծ մարդ արարածը գրաստի ու անասունի, ըսելով. «Ստրուկը խօսող գործիք է» եւ «Մարդը ֆաղափական կենդանի»: Ո՞ր կը գտնուի բարոյականը յոյն-իմաստասիրութեան պարունակին մէջ:

Հռոմ՝ ծնաւ օրէնագէտներ եւ Միջին Դարը՝ ֆարդիչներ, իսկ Հրեայ ժողովուրդը ծնունդ տուաւ անվեհեր մարգարէներու:

Աստուած այս հօգոր ազգերէն, եւ ո՛չ մէկուն վստահեցաւ իր Միածին Որդին: Աստուած Իր Որդին Յիսուս, Հրեայ ազգին վստահեցաւ, ու այդ ազգին ծոցէն ճառագայթեց յաւիտենական կեանքը որ պիտի փոխակերպէր ու լրումի բերէր մարդ արարածը:

Իսրայէլ՝ որպէս ֆաղափական ու մշակութային աննշան ժողովուրդ, ինչպէ՞ս հասաւ միաստուածութեան եւ Աստուծոյ գերազանց գաղափարին: Այս ինքնին մարդկային պատմութեան դէպք հրաշքն է:

1.- Իսրայէլի սերունդին մէջ միշտ գտնուեցաւ փոքրիկ կորիզ մը, որ հաւատաց թէ Աստուած ներկայ է ժամանակի ու տարածութեան իւրաքանչիւր հատուածին մէջ:

2.- Հին Կտակարանի հիմնական թեման այն է, որ Աստուած ճշմարտապէս պատմութեան Տէ՛րն է:

3.- Աստուծոյ էական Գոյութեան Խորհուրդը միահիւստած է Իր ներգործութեամբ մեր ազատ կամքին հետ:

Հրեայ ազգը չունեցաւ աշխարհակալ պետականութիւն: Ան չտուաւ յոյն իմաստասէրներու նման մտածողներ: Արրահամի ժառանգորդները չտուին աշխարհի՝ Հռոմէական ճարտարապետներ որոնք կառուցին ճամբաներ ու կամուրջներ: Հրեաներու առաջին տաճարը կառուցողները Փիւնիկեցիներն (Լիբանանցիներ) էին, ու երրորդ աշխարհահռչակ տաճարը (Յիսուսի ժամանակ) Հռոմայեցի ճարտարապետներ, ու նիւթականը ապահովողը Մեծն Հերովդէս եղաւ: Հրեաները չ'արտադրեցին պատմագէտներ եւ թուարանագէտ աստղագէտներ:

Ի՞նչ տուին Հրեաները աշխարհի, որ արժանացան աստուածային շնորհին: Յոյսի եւ գոյատեւման Աղբիւր Յիսուս ծնաւ Հրեայ ազգին՝ Արրահամի սերունդը եղող ժողովուրդին մէջ, որովհետեւ, այս փոքր ազգը իր շրջապատին մէջ տիտան մըն էր իր միաստուածութեան ճանաչումին պատճառաւ: Որովհետեւ այս փոքր ազգը, թողած էր իր երկիրը Ուր ֆաղաքը ու դարձած աղքատ (մարդկօրէն), սակայն է՛ր հարուստ իր աստուածատես մարգարէներով՝ Եսայի, Երեմեայ, Եզեկիէլ, Դանիէլ, Ովսեայ, եւ բազմաթիւ երկնատեսիլք մարգարէներով:

Ո՞ր ազգը ծնունդ տուած է լալահառաչ մարգարէներ: Ո՞ր ազգը ծնունդ տուած է ոգեկան (ոչ նիւթական)

տեսիլք ունեցող մարգարեներ: Այո՛, Հրեան որպէս պետութիւն հալածած եւ սպաննած աստուածաբարբառ մարգարեները, սակայն ո՛չ որպէս աստուածամերժ ազգ, այլ որպէս նախապաշարեալ ժողովուրդ: Պօղոս առաքեալ հալածեց Քրիստոսի եկեղեցին, խարազանեց ու բանտարկեց քաղաքացիական արարածներ, ո՛չ որպէս անաստուած մը, այլ նախանախնդիր իր կանխակալ դաւանանքի հաւատքին: Հրեայ ազգը թէ՛ սո՛ւր վերցուցած էր իրմէ հարիւրապատիկ հզօր ազգերու դէմ, եւ թէ նահատակուած էր իր հաւատքին ու իր Աստուծոյն համար:

Հին Կտակարանը ազգի մը պատմութիւնը ըլլալէ աւելի, Աստուծոյ ինքնաշարժութեան եւ փրկագործութեան պատմութիւնն է տարբեր անհատներու կեանքին մէջ: Անոր մէջ յիշուած պատգամները կը վերաբերին բոլոր անհատներու եւ բոլոր ժամանակներու համար:

Հրեաները կրնան փոխ առած ըլլալ նախորդ ազգերու պատմութիւնը, իմաստասիրութիւնը, մշակութային ու գրականութեան վսեմ՝ երկերը, ու իւրացուցած: Սակայն իւրացուցած են ոչ թէ միայն իրենց ազգային փառքին համար, այլ պահելու իրենց տրուած տեսիլքին՝ Միաստուածութեան ընդհանրացում: Ոչ-հրեայ ազգերը, իրենց ազգային փառքին համար, այլ պահելու իրենց տրուած տեսիլքին՝ Միաստուածութեան ընդհանրացում: Ոչ-հրեայ ազգերը, իրենց իմաստասիրութեամբ եւ կրօնքով, որքա՞ն քաղաքական ու ռեզիստանս աստուածաճանաչում ներկայացուցին աշխարհի:

Հրեան կորսնցուց իր հայրենիքը, իր տունը, իր լեզուն, սակայն չի կորսնցուց իր հաւատքը եւ իր Աստուծոյն, հոգ չէ թէ սխալ մօտեցումով կը շարունակէ

հաւատալ: Ցուցուցէ՛ք ժողովուրդ մը, ա՛զգովին, որ իր զաւակները ի՛նքն կը դաստիարակէ հաւատքի մէջ: Ամէն Շաբաթ, բռնած իր զաւակներուն ձեռքէն, քաղելով ի՛նքն ալ կ'երթայ երկրպագելու զԱստուծոյն: Քրիստոնեաներ կը զրկեն իրենց զաւակները եկեղեցի, իսկ իրենք չեն երթար: Իսկ ոմանք, ա՛յսօր Թորոնթոյի մէջ, ոչ կ'երթան եկեղեցի ու ոչ ալ իրենց զաւակները կը զրկեն կիրակնօրեայ Վարժարան...:

Հայ ազգը առաջին ժողովուրդն էր որ ազգովին դարձաւ Քրիստոնեայ 301 թուականին: Քանի՞ առաքեալ զրկեցինք հեթանոս երկիրներ աւետարանելու Յիսուս Քրիստոսի հաւատքը: Մօտ 50 հազար հայեր գաղթեցին Գանատա: Քանի՞ հայեր աշխատեցան Գանատական եկեղեցիներու մէջ զօրացնելու Արեւմտեան քրիստոնեաներու հաւատքը: Ինչպէ՞ս կ'արտայայտենք մեր հաւատքը որուն համար հպարտ ենք...:

Հայ արուեստագէտներ կը ճառեն Հայ եկեղեցիին ճարտարապետական քաղաքական կառոյցէն, կուսակցականներ կը գնահատեն եկեղեցին պաշտպանող նահատակները, մտաւորականներ կը գովաբանեն եկեղեցական գրական աշխատանքները՝ բանաստեղծութիւն ու եկեղեցական շարականներ, քաղաքագէտներ՝ եկեղեցիներուն եւ խաչքարներուն ներկայութեամբ կը փաստեն հայկական ներկայութիւնը Թուրքիոյ մէջ: Բոլոր այս Հայ ներկայացուցիչները որքա՞ն հաւատք կ'ընծայեն Քրիստոսի եկեղեցւոյ իսկութեան:

Յիսուս Քրիստոսի առաքեալները բոլորն ալ Հրեայ ազգի ծոցէն ծնած էին: Ո՛չ իրենց իշխանները, ո՛չ քահանայապետները, ո՛չ իսկ օրուան կառավարութիւնը օժանդակեց այս տիտան ու աստուածաբարբառ առաքեալներուն:

Հրեայ պետութիւնը ո՛չ միայն չ'օժանդակեց աշակերտներուն, այլ արգելք իսկ եղաւ, սակայն Արրահամի երանգէն րիսած առաքեալներ երբ մկրտուեցան Սուրբ Հոգիով, գացին բոլոր աշխարհի եւ աւետարանեցին իրենց Տէրն ու Փրկիչը Յիսուս Քրիստոս: Ի՞նչ ըրինք մենք հայերս: Այո, թարգմանեցինք Աստուածաշունչ մատեանը մեր լեզուին, գիր ու գրականութիւն ստեղծեցինք մեզի համար, սակայն չունեցանք աշխարհաժաւալ տեսիլք, ինչ որ ունեցած էին Հրեայ առաքեալները...

Աստուած ընտրեց Հրեաները որովհետեւ անոնք բացասական հպարտութիւն չցուցուցին, այլ գործօն ընթացք:

1.- Եօթանասնից Հին Կտակարանը Հրեաներ թարգմանեցին յունարէն լեզուի, Աղեփսանդրիոյ մէջ, ֆիլատելֆոս Բ. թագաւորին ժամանակ 285-247 թուական Ք. Ա.: Վերոյիշեալ թարգմանութեամբ Հին Կտակարանը մատչելի դարձաւ բոլոր աշխարհի մտաւորական դասին:

2.- Սոյն Եօթանասնից թարգմանութիւնը պատճառ եղաւ, որ առաքեալներ կարենան թէ՛ Յոյներուն եւ թէ՛ Հռոմայեցիներուն քարոզել Յիսուս Քրիստոսը եւ մէջբերումներ ընել Հին Կտակարանի մարգարէութիւններէն:

Պէտք է որ ուրացուի, որ թափառական Արրահամ եւ իր ապագայ փոքրիկ ազգը, մօտ չորս հազար տարիներու ընթացքին եւ աշխարհաւեր պատերազմներու մէջ իսկ չկորսնցուցին իրենց երկնային վսեմ տեսիլքը ու շարունակեցին հուրի եւ սուրի մէջ, մնալ հաւատացեալ ու վերընձիւղուիլ 20րդ Դարուն: Այս ինքնին հրաշքներու տիտան մէկ արտայայտութիւնն է:

Հին Կտակարանը բազմաթիւ անձերու կողմէ մարգարէացուած գրաւոր վկայութիւններու համերգ մըն է: Հին

Կտակարանին մէջ Աստուած եղած էր շունչ, եղած էր ձայն, եղած էր երեսում, Քրիստոսով Ան եղաւ Մարմին: Հին Կտակարանի հիմնական թեման այն է, որ Աստուած ճշմարտապէս պատմութեան Տէրն է: Հին Կտակարանի նահապետներուն գայթակղեցուցիչ կեանքերը, մեզ կը ցուցնեն մեր կեանքին իրական պատկերները: Աստուած յառաջատուութեամբ (progressively) յայտնացուց սկզբնական արարչագործութեան խորհուրդը եւ ինքզինքը Հին Կտակարանի մարգարէներուն:

Հրեայ ազգը կրնայ թուաբանագէտ եղած չ'ըլլալ, սակայն կրցած է գիտնալ, թէ թիւ 1էն առաջ կար ո՛չ թէ զէոօ մը, այլ Աստուած ճշմարիտը: Հրեան հաւատացած էր, թէ մարդ արարած որքան ալ մեծնայ ու զօրանայ, ան տակաւին արարած է ու երբեք չկրնար ըլլալ աստուած ինչպէս աշխատակալ Արեւելիի եւ Արեւմուտիի գահակալ արքաներ իրենք զիրենք կը կոչէին աստուածներ: Ոչ միայն իրենք զիրենք կը խաբէին, այլ ինքնախաբէութեան որպէս հետեւանք, կ'ուզէին նաեւ որ իրենց հպատակները պաշտեն զիրենք...:

Թափառական ու պանդուխտ Հրեայ մարգարէներ տիտղոսակիր աստղագէտներ չէին, սակայն աստղագէտ ու թուաբանագէտ հեթանոսներու գիտութեան մէջէն ու համադրելով անոնց աստուածատուր գիտութիւնը, իրենց հոգեւորութեամբ անոնք կրցան տեսնել տիեզերքի գոյութեան պատճառը: Մարգարէաշունչ տեսանողներ ճշմարեցին, որ մարդ էակները անկատար վիճակով, պատճառուած արարածներ են, ուստի անոնք եզրակացուցին ըսելով. «Պէտք է հասնիլ գերագոյն էակին, որ պատճառուած չէ եւ ամէնուն Պատեա՞նն է, պէտք է հասնիլ Արարիչին՝ Աստուծոյ»: Ար. Ներսէս Շնորհալի

տիեզերք համակարգը դիտելով կ'երգեհոնէ փառաբանելով զԱստուած:

«Ինքն անպատճառ, Պատճառ ամենայն պատճառաց»:

Հրեայ ազգը որպէս ժողովուրդ ունէր շատ բազմաթիւ բերութիւններ, մեղանչումներ կռապաշտ ունակութիւններ: Սակայն իրենց յամառ ու յարատեւ հաւատքը առ գերեզօր միա՛կ Աստուած, անփոխարինելի դարձաւ: Ուստի իրենց սոյն հաւատքը ոչ թէ կը չեզոքացնէր իրենց սայրաբաւմը, այլ Աստուած ձգտարիտ կ'ողորմէր իրենց: Ի՞նչ էր Հրեաներուն բերութիւնը: Անոնք Աստուծոյ պահանջները ծիսականացուցած, քաղցուցած, մակերեցուցած եւ ձեւականացուցած էին: Անոնք Բաբելոն ամրոցաւելով դարձան չեղածանդ կրօնասէրներ: Հրեաներու համոզումով, ամէն ազգ իր ուրոյն աստուածը ունէր եւ եհովա ալ Իսրայէլի Աստուածն էր ու միայն գիրենք կը հոգար:

Իրենք Աստուծոյ առանձնաշնորհեալ ժողովուրդը չէին, թէի իրենք աշխարհ կռապաշտութեան, անբարոյականութեան եւ անխիղճ գազանային մարդասպանութեան մէջ ընկղմած էր, Հրեայ ազգը ունէր բարոյականի չափը, կշիռը եւ աստուա-

ծանանաչումի մարգարէական հոգին: Եթէ ոչ բոլոր ազգը, բայց գէթ փոքրիկ տոկոս մը: Այսպիսի փոքրիկ տոկոս մը կը պակսէր ուրիշ որեւէ ազգի մը մէջ: Ամէն Հրեայի պարտականութիւնն էր օրական գէթ երեք անգամ աղօթել:

Աստուծոյ փնտռածը մեծութիւն եւ ծաւալ չէ, այլ խոնարհութիւն եւ սրբութիւն, եւ վստահութիւն է: Դաւիթ Թագաւոր խոնարհութեամբ իր մեղքերը խոստովանելէ յետոյ, կ'աղօթէ ըսելով.

«Աստուծոյ զոհը կոտրած հոգին է. կոտրած ու խոնարհ սիրտը, ով Աստուած, դուն չես անարգեր»:

Կ'ուզե՞նք մենք եւս ըլլալ աստուածահանոյ ժողովուրդ: Կը քաղձա՞նք, որպէս ազգ ծնունդ տալ աստուած արարքառ քաղձիչներու եւ անվեհեր եկեղեցականներու: Մենք որպէս գիտակից աղօթողներ, պարտական ենք գործակցիլ Աստուծոյ հետ, վեհանձնօրէն կանգնելու արդարութեան ու ճշմարտութեան կողմին, վկայելու աստուածային հրաշքները եւ պահպանելու այն հաւատքը, որուն համար նահատակուեցան մեր անթիւ հայրերն ու մայրերը: Կեանքի ու գործի ասպարէզին մէջ եւս, քարձր բռնելու ենք խաչանճանչ դրօշը որպէս զի Յիսուսի Անունը քարձրանայ, հոգ չէ որ մենք պզտիկնանք, կամ նոյնիսկ անարգութիւնք:

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ